

LAKI IDA KÉPEIRŐL, MÓDSZERÉRŐL

A festőművész Jászkóhalmán született.* Régóta fővárosi lakos, de sohasem szakadt el a Jászságtól. Gondolkodásmódját, érzelmvilágát meghatározzák az ottani élmények, az a közösségi, családi légkör kíséri művészpályáját is.

1953-ban végezte el a budapesti Képzőművészeti Főiskolát. Kiváló mesterei voltak, a leghuzamosabban Pór Bertalan festőművész, aki mellett tanársegédként is működött. 1954 óta szerepel rendszeresen kiállításokon, közel harminc önálló tárlatot rendezett, a legutólsót 1996 júliusában a budapesti Szegfű Galériában.

Eleinte főként csendéleteket, portrékat festett, majd a munkások, főként a munkásnők életének mindennapjait formálta képpé, s 1960-ban a helyszíneken, a Pannónia utcai Gyapjúmosó és Finomposztógyárban, majd a csepeli Magyar Posztógyárban rendezte meg első két kiállítását. 1962-ben már a Fényes Adolf-teremben mutatott be közel három tucat festményt, majdnem csupa olajtemperát, addigi munkásságának hosszmetsetét.

Újabb periódus összegzését nyújtja a hét évvel később ugyanott rendezett kiállítás. Itt már világosan látszott, hogy Laki Ida a kezdeti impresszionisztikus törekvéseken túllépve egyre inkább a dekoratív összefoglalás felé haladt. És évtizednyi idő múlva érkezett el odáig, hogy bemutassa az „Öröknaptár” koncepciót, amely azóta is töretlenül foglalkoztatja.

Művészettörténészként nem értékelhetem és nem is kommentálhatom a „bioritmus-öröknaptár” sorozatot, rendszerét és lényegét egyébként Laki Ida tömören ismertette 1990-es jászberényi kiállításának katalógusában. Én elsősorban képeket nézek és látok, gyönyörködöm dekorativitásukban, élvezem szín- és vonalritmusukat, amit kiemel az alapanyag, a nyomtatott áramkör lemez, e különleges, tompa fényű fémlap. S a festőművésznek volt ereje ahhoz, hogy ne éljen vissza az alapanyag vonzerejével, s a lemezek meglevő faktúráját alárendelje a közlendők rendszerének.

Laki Ida tulajdonképpen egy tapasztalati úton felhalmozott, hatalmas adatmennyiség tanulságainak, összefüggéseinek a láttatására vállalkozott. Hozzáférhető annak a nézőnek a számára, aki nemcsak a vizuális

* Elhangzott július 11-én Budapesten, a Szegfű galériában rendezett kiállítás megnyitóján. Közreadásával Szerkesztőségünk is köszönti a 75. éves művésznőt.

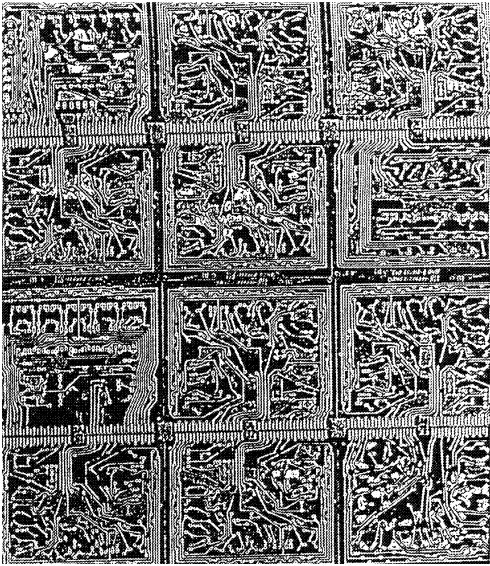
érzéki befogadást igényli, hanem mintegy végigolvassa a képeket, s a rajtuk levő számokban, évszámokban is el akar és el is tud igazodni. A tapasztalat alapja szűkebb környezetének megfigyelésén túl a statisztikák, történelmi atlaszok, anyakönyvi bejegyzések adatanyaga, az ismétlődések, a rendszeresség tudomásul vétele a napszakok, félnapok, napok, hónapok, évek, évtizedek egymásutánjában. Az 1990-es tanulmány illusztrálja az aktív és inaktív napok, a sikeres és sikertelen vállalkozások egymásutánjának bioritmusát, arra biztatva a kép nézőjét vagy olvasóját, hogy a múlt tapasztalataiból kiindulva maga is kalkuláljon délutáni, holnapi, holnaputáni esélyeivel. Esélyekről van csupán szó, nem jóslatokról, Laki Ida rendszerezésétől távol áll a misztika vagy a misztifikálás. 1979-es egi kiállításának meghívójában többek között így írt: *„Boldog lennék, ha mondanivalóm befogadásra találna, mert segíhetnék a jelenségek megértésében ott is, ahol kevesebb a tapasztalás, mint amennyire a képek megalkotása érdekében nekem szükségem volt.”* És befejező szavai ugyanott: *„...örömet és nyugalmat szeretnék a kiállítás minden látogatójának szerezni.”*

Ez a szándék ma annál erősebb, mert további két évtizednyi anyag- és adatgyűjtés, „bogarászás” után még világosabb számára a jó és a rossz konstellációk bioritmikus váltakozása, s ha nem jut is el hatásában messzebbre a figyelmeztetésnél: holnap vagy a jövő hét végén stb. légy óvatos, ekkor vagy akkor kockáztathatsz stb., de saját harmónikus életén kipróbálva növelheti a biztonságérzetet, az önvédelem esélyeit olyan időszakban, amikor az egyén egyre kiszolgáltatottabbnak, védtelenebbnek érezheti önmagát.

Ennyit - kívülállóként - a programról, a rendszerről. Művészettörténészként én ezeket a színes, dekoratív „táblázatokat” is képekként nézem. És számomra ez a bioritmus-öröknaptár sorozat festőileg is következik az előzményekből. Laki Idánál már a hetvenes évek közepén is szembeötlő volt vonzódása a dekorativitáshoz, a visszafogott és tiszta színű harmónia keresése, a játékosságot is megengedő líra, amely a természetes racionalitás igényével rendeződött képpé. Laki Ida világa mindig derűs volt, lett légyen témája csendélet, életkép vagy pompázó páva. Ezért is követhették zökkenőmentesen mozaikok az olajtempera technikáját. A dekorativitás a külső forma eleméből már ekkor is a belső forma lényegi, képrendező elvévé lett, vagyis kompozíciós elemmé, fokozva a közlés intenzitását, a harmonikus világ teremtésének vágyát. Laki Ida festészete sohasem volt harsogó, visszafogottan és mértéktartóan volt érzelemgazdag, mindig magában hordozva a szerves továbblépés lehetőségét.

Vajon a jó két évtizede tartó öröknaptár-téma azt jelenti-e, hogy a pályaképnek ez a szakasza az egész további festői tevékenységet is jelzi? Valószínűleg azért nem, mert a témák végesek, ha nem is a bioritmus-öröknaptár szemszögéből nézve, hanem figyelembe véve a nélkülözhetetlen adatgyűjtés növekvő nehézségeit (ilyen például az anyakönyvek és egyéb adatszolgáltatás zárolása). És Laki Ida legutóbbi, 1996-os kiállításán sem mellőzte más típusú képeit, mint amilyen többek között a Csendélet-ikonosztáz, a Háromkirályok kis zománcalakjai, a kavargó égbolt látomásos élménye. A festő útja továbbra is sokfelé nyitott. De addig is: „*A Bioritmus-naptár eszköz. Eszköz mindannyiunknak a környezetünkhöz való alkalmazkodáshoz, és a stresszhelyzetek elkerüléséhez...*” – írta 1990-ben, az említett tanulmányában.

Laki Idának, mint minden művésznek, szüksége van visszajelzésre, annak bizonyosságára, hogy alkotásait értik, befogadják, elfogadják. S a legfontosabb visszajelző közeg az ő számára szűkebb hazája. 1968-ban és 1977-ben szülőfalujában, Jászfákóalmán is rendezett kiállításokat és tekintélyes gyűjteményt ajándékozott a községnek, amely fontos segítője is volt a bioritmus-adatgyűjtésben. S eddigi legnagyobb, fél-száz munkát bemutató kiállítását rendezte Jászberényben, a Jász Múzeum katalógusában foglalva össze a „Bioritmus-öröknaptár” anyaggyűjtésének addigi tapasztalatait és tanulságait. A Jászság is hűséges hozzá, sokan tisztelték meg jelenlétükkel az 1996-os budapesti kiállítás megnyitóját.

Laki Ida: Bioritmus-öröknaptár

sajátosan egyéni festői fegyelméből fakad a nyugalom és a derű, amire minden nézőnek annyira szüksége van.

Ma is több az olyan tárlatlátogató, aki nem „olvassa végig” a képeket, nem veti össze az évszámokat, napszakokat és eseményeket, hanem csak nézi a nyomtatott áramkör fémlapjára festett ábrákat, gyönyörködik színükben, ritmusukban. Talán csak sejt valamit abból, hogy a dekoratív ismétlődések, harmóniák mélyebb, néha éppenséggel sorsdöntő fordulatok rendszerezésének vizuális kivetítései, amelyek „végigolvasás” nélkül is gyönyörködtetnek, sőt, szórakoztatnak is. S ez nem kevés.

Laki Ida különös, egyedülálló képalkotási módszeréből,